

«Ο τελευταίος λευκός» του Μόχσιν Χαμίντ (κριτική) - Πώς είναι να ξυπνάς... μαύρος

Για το μυθιστόρημα του Μόχσιν Χαμίντ [Mohsin Hamid] «Ο τελευταίος λευκός» (μτφρ. Μιχάλης Μακρόπουλος, εκδ. Ψυχογιός). Κεντρική εικόνα: © Unsplash.

Γράφει η **Χριστίνα Μουκούλη**

«Πάλευαν με τη βαρύτητα που ασκεί ο κόσμος σ' όλους αυτούς που βαδίζουν πάνω του, που την ασκεί φαινομενικά εξίσου, αν και στην πραγματικότητα όχι, διόλου με τον ίδιο τρόπο.»

Ο Άρντερς ξυπνάει ένα πρωί και, κοιτάζοντας τον εαυτό του στον καθρέφτη, διαπιστώνει ότι έχει αλλάξει. Όχι, δεν μεταμορφώθηκε σε σκαθάρι, όπως ο ήρωας του Κάφκα. Ούτε έχει πάρει τη μορφή κάποιου άλλου πλάσματος από το ζωικό βασίλειο. Εξακολουθεί να είναι άνθρωπος, όμως πλέον, ο Άρντερς είναι μαύρος. Μετά από το αρχικό σοκ και τη θλίψη γι' αυτό που του συμβαίνει, κατακλύζεται από θυμό για το πλάσμα που βλέπει απέναντί του, τον κυριεύει μια φονική οργή κι η ανάγκη να σκοτώσει τον μαύρο άντρα που έχει κάνει κατάληψη στο κορμί του.

Ζωή σε μια νέα πραγματικότητα

Παρά την ελπίδα που τρέφει ότι τα πράγματα θα επανέλθουν στην προηγούμενη μορφή τους, δεν συμβαίνει τίποτα τέτοιο. Νιώθει παγιδευμένος σε κάτι πρωτόγνωρο, σε μια ζωή που δεν ξέρει πώς να τη ζήσει. Νιώθει ότι έχει συντελεστεί εις βάρος του ένα έγκλημα, ότι κάποιος έχει ληστέψει τη ζωή του. Ο αντίκτυπος της μεταμόρφωσής του είναι οδυνηρός. Δεν ξέρει ποιος είναι, δεν αναγνωρίζει τον εαυτό του.

Τις πρώτες μέρες δεν βγαίνει από το σπίτι, παίρνει άδεια από τη δουλειά, δεν μιλάει σε κανέναν. Δεν ξέρει ποιον να εμπιστευτεί. Όμως χρειάζεται προμήθειες, κι όταν αποφασίζει να βγει και να αντιμετωπίσει τον κόσμο, βλέπει, ή νομίζει ότι βλέπει, μια εχθρότητα και μια αποστροφή στο βλέμμα των ανθρώπων που συναντά.

Ο πρώτος άνθρωπος στον οποίο αποφασίζει να μιλήσει ανοιχτά γι' αυτό που του συμβαίνει, είναι η Ούνα, μια γυναίκα με την οποία συνδέεται τον τελευταίο καιρό. Η Ούνα, ενώ πριν δεν έτρεφε και πολλά αισθήματα για κείνον, μετά την αλλαγή του τον καταλαβαίνει περισσότερο, επικοινωνεί μαζί του καλύτερα, η σχέση τους μπαίνει σε νέα βάση, είναι σαν να γνωρίζονται ξανά από την αρχή.

Ο πατέρας του Άντερς και η μητέρα της Ούνα, οι μόνοι συγγενείς τους που βρίσκονται εν ζωή, περνούν από διάφορες φάσεις μέχρι να αποδεχτούν τη νέα κατάσταση. Τους πονά η απώλεια της κανονικότητας που υπήρχε στη ζωή τους, όμως η αγάπη για τα παιδιά τους είναι ακόμα εκεί.

Όταν κι άλλοι άνθρωποι στην πόλη αυτή που δεν ονομάζεται, αρχίζουν να γίνονται μαύροι, τα πράγματα δυσκολεύουν, δεν ισχύει κανένας από τους παλιούς κανόνες. Η πόλη γίνεται ένα διαφορετικό μέρος, ένα μέρος που βρίσκεται κάτω από μια επικείμενη απειλή.

Όταν κι άλλοι άνθρωποι στην πόλη αυτή που δεν ονομάζεται, αρχίζουν να γίνονται μαύροι, τα πράγματα δυσκολεύουν, δεν ισχύει κανένας από τους παλιούς κανόνες. Η πόλη γίνεται ένα διαφορετικό μέρος, ένα μέρος που βρίσκεται κάτω από μια επικείμενη απειλή. Αρχικά ξεσπούν ταραχές, περιουσίες καταστρέφονται, άνθρωποι σκοτώνονται ή αυτοκτονούν. Η πόλη πενθεί. Όταν όμως πεθαίνει και ο τελευταίος λευκός της πόλης, κάτι νέο κάνει σιγά σιγά την εμφάνισή του.

Όλοι νιώθουν παράξενα, όλοι αναζητούν ένα σημάδι κανονικότητας. Λαχταρούν να ξαναβρουν ασφαλείς. Σταδιακά, οι αισθήσεις τους αποκτούν δύναμη, αναπτύσσουν ένα άλλο είδος όρασης. Μπορούν πια να δουν μέσα τους, μπορούν και να διακρίνουν το εσωτερικό φως κάποιου άλλου, παρά τη σκουρόχρωμη επιδερμίδα του. Σταδιακά, παύουν να νιώθουν άβολα και νιώθουν απλά ο εαυτός τους. Νιώθουν άνθρωποι και συμπεριφέρονται ως τέτοιοι.

Η φυλή ως καθοριστικός παράγοντας αυτοπροσδιορισμού και κοινωνικής συμπεριφοράς

Από τι καθορίζεται η αντίληψη που έχουμε για τον εαυτό μας; Πόσο εξαρτώνται οι αντιδράσεις και η συμπεριφορά μας από τη φυλή στην οποία ανήκουμε; Αν ξαφνικά άλλαζε η εμφάνισή μας, πόσο θα επηρέαζε αυτό τον τρόπο που θα σκεφτόμασταν ή που θα φερόμασταν στους άλλους;

Παρά το γεγονός ότι δεν τον ενοχλεί κανείς, ούτε υφίσταται κάποιας μορφής βία, ο Άντερς, από τη στιγμή που γίνεται μαύρος, νιώθει απειλούμενος και υιοθετεί διαφορετική συμπεριφορά από τη συνηθισμένη. Προσπαθεί να κρατά χαμηλό προφίλ, προτιμά να μην γίνεται συγκρουσιακός και δεν ορθώνει το ανάστημά του σε μεελάδες.

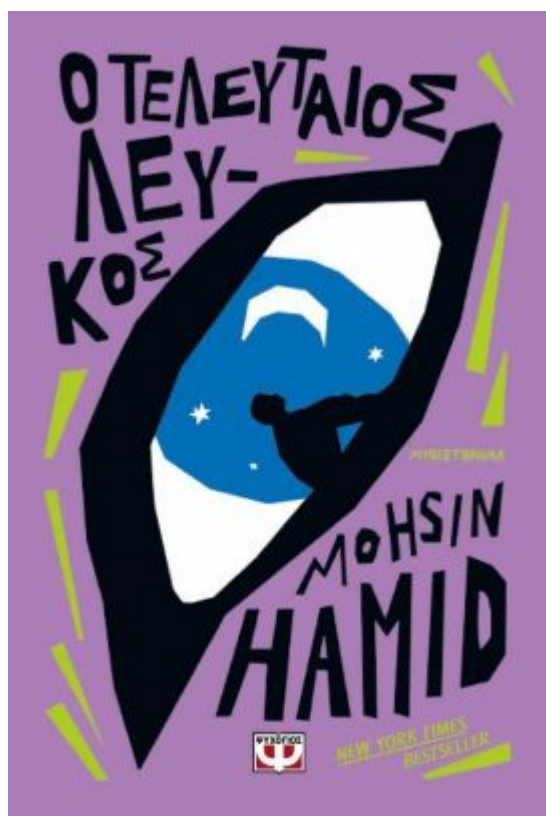
Εκείνο που ενοχλεί τον Άντερς δεν είναι τόσο το γεγονός ότι η επιδερμίδα του αλλάζει χρώμα, όσο το ότι αυτόματα ο ίδιος τοποθετεί τον εαυτό του διαφορετικά.

Εκείνο που ενοχλεί τον Άντερς δεν είναι τόσο το γεγονός ότι η επιδερμίδα του αλλάζει χρώμα, όσο το ότι αυτόματα ο ίδιος τοποθετεί τον εαυτό του διαφορετικά. Νιώθει ότι λόγω της αλλαγής

χρώματος έχει υποβιβαστεί σε κάτι κατώτερο, σε ένα πλάσμα χωρίς δικαιώματα, σε κάτι που ακόμα κι όταν οι άλλοι του φέρονται με καλοσύνη, η καλοσύνη τους μοιάζει με εκείνη που θα έδειχναν σε ένα ζώο.

Κυρίως όμως, αυτό που εισπράττει από τα βλέμματα των άλλων, είναι ότι κινδυνεύουν από αυτόν, ότι κρύβει μέσα του αγριότητα και δολοφονικά ένστικτα, ότι είναι εκεί για να κάνει μόνο κακό και ότι περιμένουν τα χειρότερα από αυτόν. Κι εκείνος θα πρέπει να επιλέξει αν θα ανταποκριθεί στις προσδοκίες τους ή θα αποδείξει ότι έρχεται με αγνές προθέσεις.

Η αλλαγή ως αισιόδοξη προοπτική

Κατά τη διάρκεια της ζωής τους, νομοτελειακά κι αναπόφευκτα, οι άνθρωποι -προφανώς όχι ως προς το χρώμα τους- αλλάζουν, πολύ συχνά και για διάφορους λόγους. Η αλλαγή αυτή όμως δεν μειώνει την επιθυμία τους για ζωή, και την ανάγκη τους για συντροφικότητα κι αγάπη. Με τον ίδιο τρόπο αλλάζουν και εξελίσσονται οι σχέσεις και η δυναμική τους. Αυτό είναι πανανθρώπινο αξίωμα, ανεξάρτητο από τη φυλή και το χρώμα του δέρματος. Οι αλλαγές, όσο τρομακτικές κι ανεπιθύμητες μπορεί να είναι αρχικά, αποτελούν και προϋπόθεση εξέλιξης, βελτίωσης, και βαθύτερης σύνδεσης, τονίζει με το αλληγορικό βιβλίο του ο Χαμίντ.

Κείμενο ιδιαίτερο, τεράστιες προτάσεις, με παράξενη, περίπλοκη δομή. Άπειρες δευτερεύουσες προτάσεις, οι οποίες αναδύονται η μία μέσα από την άλλη, και σίγουρα δυσκόλεψαν πολύ το έργο του μεταφραστή. Ένα έργο το οποίο ο Μιχάλης Μακρόπουλος έφερε αισίως εις πέρας, παραδίδοντάς μας μια πολύ λειτουργική μετάφραση.

Ένα εξαιρετικό βιβλίο για τον φόβο του διαφορετικού, για τις φυλετικές προκαταλήψεις και τις λειτουργίες του ρατσισμού, για την αυτόματη συνήθως περιθωριοποίηση των μεταναστών, για την τάση μας να φοβόμαστε και να θεωρούμε μεγαλύτερη απειλή τη σκουρόχρωμη επιδερμίδα από την εσωτερική σκοτεινιά κάποιου, για τις σχέσεις, που ανά πάσα στιγμή επανασυστήνονται. Ένα βιβλίο για την αγάπη, που είναι το μεγάλο ζητούμενο, και είναι πάντα κι από όλους καλοδεχούμενη.

□ Η ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΟΥΚΟΥΛΗ είναι εκπαιδευτικός.

Απόσπασμα από το βιβλίο

«Με το που γύρισε στο δικό του σπίτι ο Άντερς, αναρωτήθηκε αν το τουφέκι τον έκανε πράγματι πιο ασφαλή, γιατί ένιωθε πως ήταν ολομόναχος κι ήταν προτιμότερο να μην είναι συγκρουσιακός, να μην ορθώνει το ανάστημά του στους μπελάδες, και φαντάστηκε ότι κατά κάποιο τρόπο θα 'ταν πιο πιθανόν οι άνθρωποι να έρθουν να τον βλάψουν έτσι κι ανακάλυπταν πως ήταν οπλισμένος, αν και δεν θα το ανακάλυπταν κι ας ήταν τόσοι που είχαν όπλο, αλλά είχε απλώς την αίσθηση ότι ήταν αναγκαίο να μην τον δουν σαν απειλή, γιατί, αν τον έβλεπαν ως τέτοια, ως τόσο σκουρόχρωμο όσο στην πραγματικότητα ήταν, θα κινδύνευε μια μέρα να τον αφανίσουν.»

URL:

<https://portal.clipnews.gr/site/shorturl?clipid=345881836>

Keyword: BIBΛΙΟ

Date: 2024-04-01, 02:36:09

Source: bookpress.gr